

WERKGROEP LITURGIE KARMELIETEN
eindredactie Kees Waaijman

Rond de Schrift

een methode om samen
de Schrift te lezen

KATHOLIEKE BIJBELSTICHTING BOXTEL

Tweede druk 1990
© 1986 Katholieke Bijbelstichting, Boxtel
ISBN 90 6173 3952 / NUGI 636

Inhoud

1. Ter inleiding	2
2. Enkele achtergronden	3
Wat heb je nodig?	3
Wat verstaan wij eigenlijk onder 'de Schrift'?	5
Wat wordt er van de deelnemers verwacht? En wat niet?	7
Wat is de kern van de methode?	9
Hoe oud is de methode?	10
3. Beschrijving van de methode	11
Uitgangssituatie	11
De opbouw van het gesprek	11
Het werkschema	12
Fase 1 Zoeken naar de ervaringslaag van de Schrift	12
Eerste stap: Inbreng van de deelnemers	12
Tweede stap: Samen verstaan	14
Pauze	14
Fase 2 Onze eigen ervaring aftasten	14
Eerste stap: Inbreng van de deelnemers	14
Tweede stap: Samen verstaan	15
Enkele praktische wenken	15
4. Ervaringen	16
De stilte van het persoonlijk lezen	17
Samen lezen	17
De ervaring van de Schrift	18
De Schrift maakt ervaring los	18
De Schrift werkt door in het leven	19
5. Enkele toepassingen van de gezamenlijke Schriftmeditatie	21
Groepsbezinning rond de Schrift	22
Ter voorbereiding van de verkondiging	22
Om vieringen voor te bereiden	22
Tenslotte	24

1. Ter inleiding

Het is waar gebeurd: in 1564 verbiedt het Concilie van Trente de Schrift te lezen in de volkstaal. Dit verbod wordt in de eeuwen daarna nog verscherpt! Gevolg: de Schrift verdwijnt uit het leven van het Kerkvolk. De bijbel wordt een gesloten Boek.

In 1895 keert het tij. Paus Leo XIII plaatst de Schrift weer in het midden van de Kerk: als bron van geloven, vieren en bezinnen. Er ontstaat een bijbelbeweging: de bijbelstudie wordt serieus aangepakt, de Schrift wordt in praktisch alle talen vertaald, het bijbels vormingswerk komt op gang, de Schrift krijgt een centrale plaats in de liturgievernieuwing en wordt weer bron van geestelijk leven.

De bijbelbeweging bracht ook een lacune aan het licht: wij beseften ineens hoe weinig we afwisten van het Evangelie, laat staan van het Oude Testament. Wat betekenden gewoonten als: Sabbat, Pascha, Grote Verzoendag, Doopsel? Wat zijn dat voor groeperingen: Farizeeën, schriftgeleerden, tollenaars? Hoe moeten wij ons het leven in de woestijn voorstellen? Wat wordt bedoeld met woorden als: Messias, Rijk Gods, Opstanding, Mensenzoon? Hoe moeten we engelen, verschijningen, wonderen e.d. plaatsen? En dan spreken we nog niet over de betekenis van de Schrift voor ons leven nu.

Het Kerkvolk heeft het er niet bij laten zitten. Bijna iedere parochie heeft wel één of meer bijbelgroepen. Liturgiegroepen verdiepen zich in de achtergronden van het evangelie. Leerhuizen schieten als paddestoelen uit de grond. De Schrift blijft trekken, ondanks haar ontoegankelijkheid. Bij aandachtige lezing blijkt zij een diepe levensoriëntatie te bevatten. Er gaat een bevrijdende kracht van haar uit.

De Kerk is op zoek gegaan naar haar bijbelse wortels. Gelijkzeitig met deze herbronning heeft zich een tweede heroriëntatie voltrokken: de individualistische vroomheid moest wijken voor een meer op de gemeenschap gerichte spiritualiteit. Ook deze verandering was een herbronning: vóór de vijftiende eeuw was de spiritualiteit steeds ingebed in een hechte gesprekscultuur. De woestijnvaders voerden hun leerlingen via geestelijke leergesprekken in het geestelijk leven binnen. Voor de oude ordes was het gemeenschapsleven middel én doel van het religieuze leven. En de middeleeuwse bedelmonniken vormden broederschappen die wilden lijken op de gemeenschap van Jezus met zijn leerlingen. Iedere tijd opnieuw dook in allerlei gedaanten het geestelijk leergesprek op als kader van religieus leven en als kern van religieuze vorming.

Vanaf 1500 begint deze gesprekscultuur te tanen. Er ontstaat een individualistische vroomheid. Het geestelijk leven wordt sterk geconcentreerd op het 'innerlijk leven'. Individuele deugd-, meditatie- en gebedsoefeningen vormen voortaan het gangbare spirituele kader.

Na de Eerste Wereldoorlog komt daarin verandering. Enkele grote denkers herontdekten de waarde van de 'ander', van de 'ontmoeting', van het 'gesprek', een herontdekking die weerklank vond in brede lagen van onze cultuur. Communicatie, overleg, inspraak, gedeelde verantwoordelijkheid, ontmoeting worden sleutelwoorden in het maatschappelijk leven na de Tweede Wereldoorlog.

Ook in de Kerk na Vaticanum II doet deze dialogische cultuur haar intrede. Onder het 'volk van God' groeien vanuit de basis allerlei vormen van overleg, met name ook waar het gaat om pastoraal beleid. Denken we maar aan de pastoraatsgroepen, de welkomstgroepen, de vrouwengroepen, de mov-groepen, de liturgiegroepen. En: de bijbelgroepen! Het gesprek blijkt een goed 'middel' om 'samen te scholen' rond de Schrift.

Het Kerkvolk zoekt contact met haar bron, de Schrift. En zij doet dat op een dialogische wijze: in groepen, in leerkringen. Deze brochure wil bij dit samen scholen rond de Schrift behulpzaam zijn. Zij reikt een methode aan om groepsgewijs de Schrift te lezen.

Deze brochure is als volgt opgebouwd. 1. Een inleiding. 2. Een achtergrondverhaal waardoor de methode inzichtelijk wordt. 3. Een beschrijving van de methode. 4. Ervaringen van mensen die regelmatig volgens deze methode de Schrift lezen. 5. Enkele toepassingsmogelijkheden. De beschreven methode is dertien jaar geleden ontstaan binnen de Karmelorde in Nederland. Sindsdien hebben veel groepen volgens deze methode samen de Schrift gelezen. Hun aantal groeit. Wij hopen met deze brochure allen van dienst te zijn die samen willen scholen rond de Schrift.

2. Enkele achtergronden

Wanneer je met een groep samen schoolt rond de Schrift, dan roept dat steeds weer vragen op, vragen niet zozeer over de methode zelf (daarover straks), maar vragen die daarvóór liggen: Moet je voor zo'n bijbelgroep exegeet of theoloog zijn? Wat heb je zoal nodig om een bijbelgroep te vormen? Wat wordt eigenlijk bedoeld met de 'Schrift' en de 'Bijbel'? Hoort daar het Oude Testament ook bij? Wat wordt er van mij verwacht als ik meedoe? Moet ik veel praten? Ik kan niet zo goed uit mijn woorden komen. Ik heb niet gestudeerd. Waar komt de gezamenlijke Schriftmeditatie eigenlijk vandaan?

Wat heb je nodig?

De meest voor de hand liggende vóór-vraag is natuurlijk: wat heb je nodig vóór je begint? Het eerste wat we nodig hebben is: *een bijbel*. Dat is logisch, want we gaan samen de Schrift lezen. Vraag is echter: welke vertaling nemen we? Er bestaan drie officiële vertalingen. De Willibrordvertaling van de Katholieke Bijbelstichting (de ms-bijbel), de reformatorische vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap (de NBG-bijbel), en de oecumenische Groot Nieuws Bijbel (van ms en NBG samen). Deze drie vertalingen zijn onderling nogal verschillend. Dat komt door de uitgangspunten bij het vertalen. De ene vertaling let meer op de moderne lezers en probeert zo goed mogelijk de bedoeling van de Schrift in hedendaags Nederlands weer te geven (Willibrord-bijbel en Groot Nieuws Bijbel). De andere vertaling let meer op de hebreeuwse tekst en sluit dichter aan bij de reformatorische vertaaltraditie (NBG-vertaling). Omdat het ons niet om de vertaling gaat maar om het samen-lezen van de Schrift, is het belangrijkste dat alle deelnemers dezelfde vertaling voor zich hebben, zodat ieder de ander kan volgen. Anders ontstaat er een complete spraakverwarring. Naast een gezamenlijke vertaling kunnen er midden op tafel andere vertalingen gelegd worden. Wanneer daar behoefte aan is kunnen die dan in het gesprek worden betrokken. Er bestaat ook een bijbeluitgave met zes vertalingen naast elkaar. Deze (dure) aanschaf kan een gevorderde bijbelgroep goede diensten bewijzen. Bijvoorbeeld, om te kijken hoe een moeilijk vers door de andere vertalers wordt verstaan. Als iemand de grondtekst kent (Hebreeuws of Grieks), kan die ook in het midden worden gelegd. Maar: het zijn allemaal slechts hulpmiddelen bij het samen verstaan van de Schrift.

Het tweede wat we nodig hebben is: *deelnemers*. Ook dat is logisch, want we willen samen de Schrift lezen. Vraag is: hoe groot moet het aantal deelnemers zijn? De ervaring leert dat de groep niet te groot moet zijn. Want een te grote groep (boven de tien deelnemers) maakt luistermoe: teveel verhalen, teveel ervaringen. Zinnige samenspraak is dan vrijwel uitgesloten. De groep mag echter ook niet te klein zijn (minder dan vier deelnemers). Want dan is de verscheidenheid te gering, de inbreng te mager.

De deelnemers hoeven elkaar niet van te voren te kennen. Wanneer men regelmatig samenkomt rond de Schrift, ontstaat er vanzelf een groepsband. Bij een bestaande groep (een leefgroep of een werkgroep) zal de groepsband zich verdiepen.

De groep hoeft niet uit gelijkgezinden te bestaan. Liever niet. Diversiteit in kennis, leeftijd, maatschappelijke positie is een voordeel: er kunnen verrassende gesprekken door ontstaan! Vooral verschil in ervaring is erg welkom: levenservaring, maatschappelijke ervaring, religieuze ervaring, crisiservaring, leerervaring enz. Deze verscheidenheid vergroot de leesvaardigheid van de groep. De verschillen kunnen echter zó groot zijn dat de groep niet meer functioneert. Bijvoorbeeld: iemand weet overal van te voren al een antwoord op, terwijl de anderen nog volop met vragen zitten; of iemand hangt erg aan dogmatische formuleringen, terwijl de anderen juist aan het zoeken zijn. Toch is hierover op voorhand niet veel zinnigs te zeggen, want er kan veel gebeuren in een groep. Leesbrillen kunnen plotseling van de neus vallen. Nieuwe inzichten kunnen zo inslaan dat de glans van de oude zekerheden verbleekt. Je weet maar nooit.

Nodig is: *een gespreksleider/gespreksleidster*. (Wanneer we in het vervolg, vanwege de leesbaarheid, spreken over 'gespreksleider/hij', dan bedoelen wij daarmee mannen én vrouwen.) De gespreksleider is nodig om ervoor te zorgen dat iedere deelnemer aan bod komt en om de groep als geheel dicht bij de Schrift én bij de deelnemers te houden. Wat de gespreksleider precies moet doen, zullen we straks zien, als we de methode uitleggen (hoofdstuk 3). Voor dit moment is het voldoende te weten dat hij/zij een bemiddelende rol vervult: bij het over-en-weer tussen de deelnemers onderling en bij het over-en-weer tussen de groep en de Schrift.

De gespreksleider kan van buiten de groep worden aangetrokken. Hij kan ook vanuit de groep zelf worden aangewezen (blijvend of op toerbeurt). Hoe dan ook, hij blijft geen buitenstaander. Hij doet gewoon mee met het gesprek en heeft een eigen inbreng.

De rol van de gespreksleider is bescheiden en moet dat ook blijven. Daarom moeten zijn bekwaamheden niet worden overdreven: hij moet kunnen luisteren en het gesprek kunnen bemiddelen (indien nodig!). Maar zijn rol moet ook niet worden onderschat: luisteren is een kunst, bemiddelen een vaardigheid. Daarom zal enige ervaring in gespreksleiding zeker een voordeel zijn. En een bescheiden training (bv. met een aantal gespreksleiders samen) is zeker aan te bevelen. Voorop staat echter: waar de groep zélf reeds luisterend is, waar de groep zélf reeds het gesprek bemiddelt, daar kan de gespreksleider zich gevoeglijk op de achtergrond houden. Hij hoeft in dat geval enkel de klok in de gaten te houden.

Nodig is ook: *tijd*. Het blijkt steeds weer moeilijk tijd vrij te maken in de agenda. Het 'werk' drukt. Soms zozeer dat de Schriftlezing zélf als 'wérk' wordt opgevat!

Tijd is nodig voor een sfeer van rust en stilte, een sfeer waarin het samen-lezen gedijen kan. Gejaagdheid bederft alles. De ideale tijdsduur voor een groep van 6 tot 8 personen is ongeveer 21/2 uur, onderbroken door een korte pauze. Wil een groep echt groeien in samen-lezen, dan zullen regelmatige bijeenkomsten nodig zijn, minimaal om de 2 à 3 maanden.

Nodig is: *een geschikte ruimte*. Een tafel in het midden om op te schrijven. Bij voorkeur ovaal of rond, want dan kunnen de deelnemers elkaar zien. Overigens: ook aan een rechthoekige of vierkante tafel kun je zó gaan zitten dat ieder zich uitgenodigd voelt. Is er geen tafel voorhanden, dan vormen we een kring, eventueel op de grond gezeten. Het belangrijkste is dat er een uitnodigend midden ontstaat.

Tenslotte is nodig: *enige achtergrondinformatie*. In de Willibrordvertaling en in de Groot Nieuws Bijbel staat voor ieder bijbelboek een korte maar informatieve inleiding. Deze inleiding (vaak niet meer dan een paar pagina's!) geeft voldoende achtergrondinformatie om met vrucht samen een passage uit het betreffende boek te lezen. Achterin de bijbel zit een chronologische tabel waarin een overzicht wordt gegeven over alle perioden uit de bijbel. Daarachter zitten landkaartjes, met de belangrijkste plaatsnamen, rivieren, zeeën enz. Het kan

nuttig zijn even achterin naar die tabellen en kaartjes te kijken: Waar ligt Jeruzalem? Waar Jericho? Waar Nazaret? Wanneer leefde David? Wanneer Jeremia? Wie deze eenvoudige hulpmiddelen, die in de bijbel zèlf zijn opgenomen, met overleg gebruikt, heeft ruim voldoende achtergrondinformatie om de betreffende bijbelpassage samen te lezen.

Wat verstaan wij eigenlijk onder 'de Schrift'?

Deze brochure presenteert een methode om samen *de Schrift* te lezen. Vraag is: wat verstaan wij onder 'de Schrift'? Alleen het Nieuwe Testament? Oude én Nieuwe Testament samen?

Vragen dus naar de omvang van de Schrift.

Je kunt de vraag ook anders, meer inhoudelijk opvatten: Wat zoek je in de Schrift? Gaat het om waarheden? Om literaire structuren? Om historische gegevens? Om de Levenservaring die uit haar spreekt?

Voor veel christenen bestaat de Schrift uit het Nieuwe Testament. Het Oude Testament is in hun ogen 'oud: verouderd, achterhaald. Dit inzicht is langzaam aan het veranderen. We gaan beter beseffen dat Jezus zèlf het 'Oude Testament', het 'Aloude Testament' las. Hij wilde daar geen tittel of jota van verloren laten gaan. Hij las zijn Aloude Testament *nieuw*. Zijn leerlingen hebben ons zijn lezing, zijn nieuw-lezen van de Schrift overgeleverd. In zijn voetspoor (via het Nieuwe Testament) kunnen ook wij de Aloude Schrift nieuw lezen. Mét Jezus en zijn joodse medegelovigen zullen wij dan zien dat het zogenaamde Oude Testament noch 'oud' is, noch een 'testament'. Het is een levende Traditiestroom waaruit de diepe Bewogenheid van God om zijn mensen spreekt, één grote Traditiestroom van Genesis naar de Evangeliën, van de Evangeliën naar ons, één niet ophoudende stroom van vertellen en luisteren, van luisteren en vertellen. De Schrift is voor ons dus *heel* de Schrift, de Aloude, Nieuwgelezen Traditie in-één.

Wie gewend is enkel het Nieuwe Testament te lezen krijgt het hierdoor wat moeilijker, want hij gaat nu teksten lezen die een periode van meer dan 1000 jaar geloofsgeschiedenis omvatten! Daar staat echter een grote winst tegenover! We leren de geloofswereld van Abraham en Sara kennen. We worden met Mozes en Mirjam bevrijd uit het slavenhuis Egypte. We maken de bevrijdingsoorlogen mee van Jozua, Jefta en Simson. We zien David en Salomo hun land besturen. We horen de profeten spreken. We maken de ballingschap mee en ervaren hoe een geloofscultuur volkomen vernietigd kan worden — om in een nieuwe gedaante te herleven. We horen Job vechten om de zin van het lijden. We horen de voorspellingen over de eindtijd. Mét Jezus betreden we — schoorvoetend — messiaanse tijden. We voelen de hartstochtelijke liefde van Johannes. Paulus leert ons wat genade is. Het is meer dan de moeite waard deze geloofsgeschiedenis *als geheel* binnen te treden en op ons in te laten werken.

Is nu iets nauwkeuriger te zeggen wát we in die Schrift, in die Geloofstraditie zoeken? We zouden hierop met één woord willen antwoorden: de *ervaringslaag* van de Schrift. Dat vraagt om nadere uitleg.

Wanneer ik iemand mijn vriend noem, dan voel ik wat er in hem omgaat, ik weet hoe hij de dingen aanvoelt, ik luister áchter zijn woorden naar zijn hart. Zijn woorden neem ik niet 'letterlijk', want ik hoor zijn bewogenheid, ik raad zijn genegenheid. Als ik hem aanzie, aanraak, aanvoel, dan blijf ik niet bij de buitenkant staan, ik laat mij raken door zijn binnenkant die zich voor mij opent. Dit gebeurt niet allemaal in één keer. Vriendschap groeit langzaam. Zo gaat het ook met de Schrift. Wanneer ik uitsluitend let op de 'letter', dan dood ik de zeggingskracht van de Schrift. Haar diepere bewogenheid blokkeer ik. Wanneer ik door de woorden heen lees, aanvoel wat er tussen de regels door gezegd wordt, een levende ervaringswereld aanvoel, dan krijgt de Schrift de kans die ze verdient. Zij wil haar binnenkant

blootgeven. De vroegchristelijke leraren zouden zeggen: zij wil haar 'geestelijke zin' prijsgeven en niet opgesloten blijven in de 'letterlijke betekenis'.

Met de 'letterlijke betekenis' begin je, maar je blijft bij deze buitenkant niet staan als je de Schrift respecteert. Samen de Schrift lezen is een poging met haar bevriend te raken.

Dat betekent natuurlijk niet dat we de buitenkant overslaan. Dat gebeurt in de menselijke vriendschap ook niet. Een vriend is geboeid door de gelaatstreken van zijn vriend. Hij luistert naar zijn verhalen. Hij kent zijn familie, zijn geboortestreek. Hij kent zijn levensgeschiedenis. Zo willen wij met de Schrift omgaan: de gelaatstreken van de tekst lezen, de achtergronden leren kennen, luisteren naar haar verhalen. Maar: met het dóel haar diepere beweging te voelen, de ervaringslaag van de Schrift te ontmoeten.

Omdat we bevriend willen raken met de Schrift gaan we zo goed mogelijk de tekst lezen. Zoals iedere tekst is ook de Schrifttekst veelzijdig. Er zitten veel kanten aan een verhaal, een spreuk, een profetie, een gebed, een gedicht. Het hangt er maar vanaf hoe je kijkt. Gelukkig lezen we sámen. Daardoor kijken veel ogen naar de tekst en ontdekken we veel kanten.

1. In iedere tekst zit wel iets van een *boodschap*, een waardensfeer, een oriëntatie. Die hoeft niet met even zoveel woorden genoemd te worden. Maar je voelt die tussen de regels door. Zo gaat het in het Nieuwe Testament op duizend en één manieren om het Koninkrijk van God, om liefde en gerechtigheid, om Jezus in zijn relatie tot Abba. Enzovoort.
2. Kijk je met iets andere ogen, dan ontdek je ineens de *structuur* van de tekst. Je ziet dat het Onze Vader uit twee delen is opgebouwd die elkaar in evenwicht houden: als hemel en aarde. Je ontdekt in een serie parabels het proces van zoeken-en-vinden (De verloren zoon, de verloren drachme, het verloren schaap). Je ontdekt hoe dieptestructuren ter sprake komen: dood-en-leven ('Wie zijn leven wint verliest het, wie zijn leven haat wint het') en deze-wereld-omgekeerd ('De eersten zullen de laatsten zijn, de laatsten de eersten').
3. Weer een andere kant van de tekst gaat spreken, als je let op de *personages*. Hoe gaan ze met elkaar om? Hoe werken ze op elkaar in? Bijvoorbeeld: de sluwe koning Herodes die het weerloze kind van Betlehem zoekt te doden — en daartussendoor de magiërs uit het oosten.
4. Of ik ontdek het spel van de *symbolen*: Koning Herodes als symbool van de macht, het kind Jezus als symbool van de weerloosheid, de herders als randfiguren, de stal als symbool van onbehuisdheid. Enzovoort.
5. Je kunt zo naar een tekst kijken dat zijn *setting* meer gaat spreken: Koning Herodes was zetbaas van de bezettende Romeinse macht. Betlehem was de geboorteplaats van koning David; herders waren in die tijd mensen die buiten de sociale kaders leefden; magiërs waren religieuzen die veel waarde hechtten aan de stand van de hemellichamen; hun tegenspelers, de Schriftgeleerden aan het hof van Herodes, oriënteerden zich op de Tora.
6. Ook kun je letten op de *hoorders* van de tekst. De hoorders van de Bergrede waren mensen 'die er slecht aan toe waren, aan ziekten leden en uitzagen naar bevrijding': armen, wenenden, hongerenden en dorstenden naar gerechtigheid. Veel parabels gaan ervan uit dat wij 'misdadigers' zijn die ons moeten 'bekeren': van een onrechtvaardige wereld naar het koninkrijk van God. Wanneer Jezus aan het woord is, worden wij geacht zijn 'leerlingen' te zijn of te willen zijn. Zo zit in iedere tekst (verborgen of duidelijk zichtbaar) een luisteraar, een geadresseerde, een kring van toehoorders.

Wie vaak samen de Schrift leest, zal geleidelijk aan vertrouwd raken met deze veel-zijdigheid van de tekst. Toch is dit alles slechts haar buitenkant. Want het is steeds de bedóeling, zoals we zagen, daar doorheen te kijken naar haar diepere ervaringslaag: haar Beweging, haar levende Binnenkant, haar Ervaringskern.

Wat wordt er van de deelnemers verwacht? En wat niet?

Deze brochure reikt een methode aan om samen de Schrift te lezen. Een voor de hand liggende vraag is dan: wat wordt er van de deelnemers verwacht? En wat wordt er niet van hen verwacht?

Een eerste vereiste is: *luisterbereidheid*. Wie niet echt geïnteresseerd is in de inbreng van een ander, kan beter de Schrift op zijn eentje lezen. Of wanneer je de groep gebruikt om je stereotiepe preekje af te steken, dan kun je beter een ander publiek zoeken. Want de bedoeling is dat er een gesprek ontstaat. En dat is veel méér dan om beurten je verhaal afsteken. Het betekent de ander bij je toelaten. Wanneer je luistert moet je luisteren naar déze mens, die aan het woord is. Wanneer je spreekt, moet je voelen hoe het bij de ander aankomt. Dan ontstaat er een echt over-en-weer, een echt midden. Er ontstaat gemeenschap. Mensen gaan uitspreken wie ze zijn, waarvan ze leven, welke plaats de Schrift inneemt in hun leven. Zo wordt de Schrift gemeenschapsvormend, kerkopbouwend.

Nodig is ook dat ik *mijn levenservaring* inbreng. Levenservaring is een groot woord. Toch voelt iedereen wel enigszins aan wat er mee bedoeld wordt. Een arbeider in een fabriek brengt zijn ervaring uit de wereld van de arbeid mee. Vrouwen hebben een eigen ervaringswereld in vergelijking met die van mannen. Een oudere mens heeft een heel leven achter de rug, een jongere kan soms nieuwe vragen stellen. Iemand die in de derde wereld geweest is, zal scherp de onrechtvaardige wereldverhoudingen aanvoelen.

Iemand die getrouwd is en kinderen heeft, spreekt vanuit een eigen achtergrond. Zo heeft ieder zijn ervaringswereld. Daarin spelen ook behoeften, frustraties, gemis, opstandigheid een rol. Alles speelt mee. We hebben die ervaringswereld hard nodig, want met onze ervaringsogen turen wij de tekst af: wat is de ervaringslaag die hier speelt in de tekst? En omgekeerd: de Schrift wil inwerken op onze ervaringswereld, anders blijft zij een dode letter. Zij wil ons raken in onze ervaring. Zij stelt vragen aan onze ervaring. Welke ervaringslagen raak ik bij jou? Kun jij in jouw ervaring aanwijzen waar het mij om gaat? Erger ik je? Vind je mij mooi? Voel je mijn appèl? Durf je er consequenties uit te trekken voor je leven? Stimuleer ik je? Of frustreer ik je misschien? Bied ik je perspectief? Al deze vragen stelt de Schrift ons. Zij wil méér raken dan onze hersens, boven de wenkbrauwen. Ze wil ons hart raken, onze ervaring. Nodig is dus: levenservaring inbrengen en gereedhouden.

Juist omdat de eigen levenservaring van zo vitaal belang is, staan we daar nog wat uitvoeriger bij stil. Wie de eigen ervaringswereld wil verkennen, kan het beste uitgaan van de *persoonlijke* ervaring. Bij onze persoonlijke ervaring gaat het om alles wat zich ónder de oppervlakte van onze woorden, gebaren, meningen beweegt. Mijn verlangens, mijn behoeften, mijn diepere aanvoelen, mijn hart. Ook alle ervaringen die ik in de loop van mijn leven heb opgedaan horen daarbij: thuis, op school, in mijn werk of werkloosheid, in mijn relaties, in mijn religieuze beleving, in mijn pastoraat. Zo zouden we door kunnen gaan. Ieder kent dit gebied uit eigen ervaring. Nu zal het iedereen duidelijk zijn dat er naast deze persoonlijke ervaringen ook ervaringen op *groepsniveau* bestaan: een gezin heeft een lang ziekbed van moeder meegemaakt, een groep arbeiders heeft samen een staking opgezet, studenten deelden hun studietijd, groepsgenoten leefden enkele jaren in dezelfde religieuze leefgroep. Dan formuleren wij onze ervaring vaak zo: '*Wij* beleefden *samen* . . .' In feite gaat het om persóonlijke ervaringen, die je samen met anderen deelde. Weer een slag breder wordt onze ervaringswereld als we denken aan de *maatschappelijke* ervaring. Een werkloze voelt de maatschappij anders dan een werkhebbende. Arbeiders hebben een andere ervaringswereld dan militairen. Artiesten voelen de werkelijkheid anders aan dan onderwijzers of pastores. De meest brede ervaringswereld tenslotte is de *culturele* ervaring. Wij allen delen in de moderne

westerse cultuur, waarin bv. techniek een belangrijke factor is. Een Afrikaanse stamgemeenschap ervaart *alles* anders. Deze culturele verschillen komen aan het licht, wanneer we bv. de geloofscultuur van vóór het Vaticaans Concilie vergelijken met die van na Vaticanum II. De eigen ervaringswereld is: álle eigen genoemde ervaringslagen voorzover ze deel uitmaken van *mijn persoonlijke* ervaringswereld. Dus niet: abstracte verhalen over 'onze cultuur', over 'de basisbewegingen van Zuid-Amerika', over 'wat er zoal in relaties gebeurt', over 'wat er zich in het gevoelsleven afspeelt'. Abstracte verhalen: omdat ze niet echt deel uitmaken van mijn eigen ervaring. Nee, het gaat om doorleefde ervaring: waar ik zélf voel hoe dood God is in onze cultuur, waar ik zélf ervaar hoe je met vallen en opstaan iets van een basisgemeenschap opbouwt, waar ik zélf aan den lijve voel wat het is in een arbeidsproces te zijn opgenomen, waar ik zélf weet wat relatie en relatiebreuk betekenen, waar ik zélf ervaar wat er onder mijn oppervlakte leeft.

We lezen samen de Schrift. Echt lezen is zóeken. Daarom wordt van iedere deelnemer een *zoekhouding* verwacht. Wie alles al bij voorbaat weet, moet niet aan gezamenlijke lezing van de Schrift beginnen. Dat wordt een ramp, voor hem en de groep. Het gaat er juist om samen te zóeken naar de diepere ervaringslaag in de Schrift. Daarvoor hoef je niet geleerd of geletterd te zijn. Geleerdheid en geletterdheid stijven vaak de vooroordelen die het zoekproces blokkeren! Nodig is een onbevangen blik. Ook als je een tekst al vaak gehoord hebt: toch ernaar kijken als zag je haar voor het eerst! De Schrift is rijker dan wat wij al-wéten. Nodig is een zekere nieuwsgierigheid, een speurzin. Wat zou het verhaal willen zeggen? Hoe is het opgebouwd? Wat zijn de sleutelwoorden? Hoe werken de personages op elkaar in? In welke context staat de tekst die we lezen? Op welke nood gaat het verhaal in? Wat voor soort tekst lezen we: een parabel, een verhaal, een toespraak, een profetie, een spreuk? Allemaal vragen. Nodig is een vragende houding: leergierig, benieuwd, speurend. Al die vragen komen samen in deze ene zoekvraag: wat is de diepere ervaringslaag in deze Schriftpassage? Wie echt op zoek is, zal ook met grote oren luisteren naar de bevindingen van de andere deelnemers. Alles wat vérder helpt naar de ervaringslaag van de Schrift juicht hij toe. Wat de een niet ziet, ziet de ander misschien. Elkaar op die manier de ogen openen. Een weg banen naar de diepere ervaringslagen van de Schrift.

Wie samen met anderen de Schrift wil lezen moet thuislaten wat het samen lezen blokkeert. Twee punten halen we naar voren, omdat die in de praktijk moeilijkheden veroorzaakten.

Een eerste punt dat steeds terugkeert, is de vraag naar de *deskundigheid*. Sommige mensen denken dat je alleen de Schrift kunt lezen, als je 'exegeet' bent, bijbelgeleerde. De ervaring leert dat dit soort 'geleerdheid' blokkerend werkt. Exegetische bagage werkt remmend als die de onbevangen blik blokkeert. Wij willen natuurlijk niet op een geforceerde manier iedere vóórkennis uitsluiten. Die is zeer welkom! Waar het wél om gaat is dit: iemand heeft via boeken een bepaalde interpretatie gevonden en ventileert die nu in de groep. Dat kan dodend zijn. Of iemand kent toevallig Grieks en trekt het gesprek steeds naar zich toe, omdat hij zou weten wat er 'eigenlijk' staat. Of iemand is goed thuis in de bijbelse achtergronden en ziet nu niets anders meer dan dát. Dit soort al-weten blokkeert.

In het verlengde hiervan ligt een tweede punt: aan bepaalde teksten kleeft een heel *bepaalde uitleg*. Zo horen katholieke oren bij voorbaat de instelling van het pausschap als ze lezen: 'Jij bent Petrus en op deze steen zal ik mijn kerk bouwen.' De wonderbare broodvermenigvuldiging gaat voor hen over de eucharistie. Wanneer Jezus zich terugtrekt om te bidden gaat het over het contemplatief leven. Zo kan een tekst begraven worden onder een bepaalde, verstarde uitleg. Ook de moderne stereotiepen horen daarbij. 'Waar er twee of drie in mijn naam bijeen zijn ...' gaat over de kleine religieuze groep. Jezus gooit de tafeltjes van wisselaars omver — dat typeert zijn maatschappijkritische instelling.

De vertrouwde leesbril afzetten is niet eenvoudig. De volgende vuistregels kunnen een hulp zijn.

1. Wanneer je iets gek vindt, durf er dan van uit te gaan dat het verhaal méér wil vertellen dan de oppervlakkige feiten.
2. Koester een zeker wantrouwen tegen een té stereotiepe uitleg, de tekst is rijker en bevat méér mogelijkheden dan je dacht.
3. Denk niet te snel dat het evangelie gaat over latere gewoonten, gebruiken en normen.

Wat is de kern van de methode?

Deze brochure reikt een methóde aan. We lezen niet zomaar lukraak op goed geluk af, maar gaan weloverwogen te werk. De methode heeft een bepaalde opbouw, een bepaalde structuur. Het precieze verloop daarvan wordt in het volgende hoofdstuk beschreven. Als u dat makkelijker vindt, kunt u dat hoofdstuk eerst even doorkijken, zodat u een beeld hebt van het verloop. Waar wij nu op ingaan is de achterliggende vraag: wat gebeurt er eigenlijk als je samen de Schrift leest? Geen eenvoudige vraag. Want er gebeurt van alles tegelijk en door elkaar heen: er gebeurt iets in iedere deelnemer, er gebeurt iets tussen de deelnemers onderling, er gebeurt iets tussen mij en de Schrift, er gebeurt iets tussen de groep en de Schrift. Het is goed dit kluwen wat te ontrafelen.

1. Er gebeurt iets tussen mij en de Schrift. De bijeenkomst is zo opgezet dat iedere deelnemer eerst zelf zo intens mogelijk de betreffende bijbelpassage leest en op zich laat inwerken. In dit persoonlijke leesmoment kun je heel wat ontdekken. Er komen misschien vragen boven. Verbanden worden vermoed. Hoe dan ook; ik maak zèlf contact met de Schrift. Dit kostbare moment moet worden vastgehouden en mag in het gesprek niet ondersneeuwen.
2. Er gebeurt iets tussen de deelnemers onderling. Ieder vertelt wat hij ontdekt heeft, beleefd heeft. Vragen komen op tafel. We worden deelgenoot van elkaars zienswijze, levenservaring. Door de uitwisseling en de rustige aandacht voor elkaar ontstaat er een midden dat vertrouwen wekt, een sfeer van rust en stilte waarin iets gebéuren kan. De ervaring van de een verrijkt de ervaring van de ander. De vragen van de een raken de zekerheden van de ander. Tastend ontstaat er een samen, een midden van gedeelde leeservaringen, van gedeelde levenservaringen.
3. Daardoor gebeurt er weer iets tussen de groep en de Schrift. Want de Schrift is in het midden komen te liggen. Ze begint haar boodschap prijs te geven vanuit het midden van de kring. Het wordt echt 'rond' de Schrift. Gaandeweg het gesprek gaat ze steeds meer spreken. Haar kritische functie wordt voelbaar. Haar bemoediging gaat werken, haar bevestigende kracht, haar diepmenselijke Bewogenheid.
4. Door alles heen gebeurt er iets met mijzelf. Ik ga met andere ogen kijken. De Schrift gaat meer voor mij leven. Ik heb naar haar leren kijken met eigen ogen én met de ogen van de ander. Ik heb iets van mezelf verteld en ik heb de ander gevoeld. Door dit alles heen gebeurt er iets met mij.

Wanneer we over dit ingewikkelde kluwen wat langer nadenken dan springen twee hoofdlijnen naar voren.

De ene hoofdlijn: er wordt een gesprek gevoerd tussen de groep en de Schrift. Dit gesprek is een wederkerig gebeuren: wij zijn gespist op de ervaringslaag van de Schrift en deze op haar beurt raakt óns Onder onze oppervlakte, in onze ervaring. Een echt dialogisch gebeuren: wij luisteren naar de eigen Bewogenheid van de Schrift om daardoor zèlf bewogen te worden. Dit laatste maakt ons weer gevoeliger voor de eigen zeggingskracht van de Schrift. De andere

hoofdlijn: er wordt een gesprek gevoerd tussen de deelnemers onderling. Ieder luistert naar de leeservaringen van de anderen. We proberen met elkaars ogen naar de tekst te kijken. We zijn er getuige van hoe de Schrift binnenkomt bij de ander. Dit luisteren is niet passief maar betrokken. Zoals ook het spreken niet louter actief is, maar vol aandacht voor de ander. Ook deze gesprekslijn is echt dialogisch. Ik luister naar de bewogenheid van de ander om daardoor zélf bewogen te worden. De ander vult mij aan, opent mij de ogen, léért mij. En ik laat dat merken. Een over-en-weer waaraan nooit een einde komt.

Het zal duidelijk zijn dat redeneren, discussiëren, scherp-slijperijen e.d. afbreuk doen aan dit tweezijdige gesprek. Het gaat niet om gelijk hebben, 'geleerdheid', 'exegese', 'wetenschap' of 'visies' maar om aandachtig luisteren naar de Schrift, naar jezelf, naar elkaar. Een meditatief gesprek.

Hoe oud is deze methode?

Samen de Schrift lezen is al meer dan 2500 jaar oud. Toen de Babyloniërs in 587 vóór Christus Jeruzalem verwoestten, bleef er van Israël niets meer over: Juda was belegerd, de stad Jeruzalem platgebrand, de muren neergehaald, de tempel in vlammen opgegaan, een groot gedeelte van de bevolking gedeporteerd, gedeporteerd naar Babylonië waar ze dwangarbeid moesten verrichten in de tichelbakkerijen langs de grote rivieren. Maar er gebeurt een wonder, onder de ballingen wordt een nieuw Israël geboren. De ballingen gaven de moed niet op. Zij gingen hun tradities verzamelen en bundelen: verhalen, profetieën, spreuken. Zo ontstond in hun midden de Schrift. Die Schrift werd hun nieuwe vaderland. Iedere sabbat kwamen ze bij elkaar om in die Schrift te lezen. Hun richtvraag daarbij was: Wat wil de Levende van ons nu? In de Schrift zochten de ballingen naar signalen die richting kon en geven aan hun ontlusterde leven. Zo ontstaan de eerste leerkringen rond de Schrift.

Na de terugkeer uit de ballingschap hebben deze leerkringen zich in Israël doorgezet. We weten dat de leraren leergesprekken hielden op het tempelplein. Rond 200 vóór Christus valt voor het eerst het woord 'leerhuis', letterlijk vertaald: 'vraaghuis, zoek-huis'. In deze 'huizen' stelde men vragen aan de tekst, men zocht naar de diepere bedoelingen van de tekst. Dit alles met het oog op het eigen leven, de eigen ervaring, het eigen gedrag. Deze manier van lezen is daarna door alle eeuwen heen levend gebleven in het jodendom. De rabbijnen lezen zo nog steeds de Schrift. Voortdurend gaan zij heen en weer tussen deze twee polen: de diepere betekenis van de tekst en de inwerking op ons gedrag nú.

Ook de leraren van het christendom hebben de Schrift steeds zo gelezen. Zij wisten: de Schrift geeft haar diepere levenservaring prijs als wij haar lezen met ons eigen leven. Dat deden zij dan ook. Precies op het raakvlak tussen hun ervaringswereld en die van de Schrift werd de diepere betekenis van de Schrift áán hen geboren.

Helaas is deze creatieve manier van Schriftlezing in de loop der eeuwen in verval geraakt. Enerzijds doordat men steeds willekeuriger de eigen ervaringen en fantasieën inlas in de Schrift. Anderzijds omdat men na de middeleeuwen steeds technischer en rationeler ging theologiseren en exegetiseren. Trouwens de Schrift zelf raakte steeds meer uit zicht, zoals we zagen.

Om de oorzaken van dit verval te vermijden hebben wij de methode van gezamenlijke Schriftlezing zó ontworpen dat daarin én ruimte is voor nauwkeurige lezing én de eigen ervaring wordt aangesproken. Deze methode gaan we nu beschrijven.

3. Beschrijving van de methode

Uitgangssituatie

Ieder heeft een bijbel bij zich: Willibrordvertaling, NBG-vertaling of Groot Nieuws Bijbel. De groep spreekt van te voren af welke van de drie vertalingen gebruikt zal worden. Iedereen heeft dezelfde vertaling voor zich. Andere vertalingen liggen eventueel in het midden. Zij kunnen, waar nodig, in het gesprek betrokken worden.

Voordat het gesprek begint, wordt vastgesteld welke passage uit de Schrift wordt gelezen. Dit gedeelte moet een enigszins afgerond geheel zijn, bijvoorbeeld het evangelie van de komende zondag. De tekst moet niet te lang zijn (bv. het hele lijdensverhaal) en niet te kort (bv. twee losse verzen). In het algemeen is de indeling die de vertaling geeft, een goede: exegetisch verantwoord en te overzien voor de groep. Soms is de indeling, zoals die in de liturgische roosters (bv. het lectionarium) wordt gegeven, ongelukkig (te klein, verzen zijn weggelaten enz.). Dan kunnen we het beste de passage nemen zoals die in de vertaling is afgebakend.

De opbouw van het gesprek

In de gezamenlijke Schriftmeditatie worden twee gesprekken tegelijk gevoerd: een gesprek van de groep met de Schrift én een gesprek tussen de deelnemers onderling. De Schriftmeditatie is zó opgezet dat beide gesprekslijnen de kans krijgen en elkaar bevruchten.

Volgen we eerst het gesprek tussen de Schrift en de groep. Wil dit gesprek echt dialogisch zijn, dan moet er een over-en-weer ontstaan tussen de Schrift en ons. Enerzijds moet de Schrift gelezen worden tot op haar ervaringslaag, zodat haar diepste Bewogenheid kan gaan spreken. Anderzijds moet onze eigen beleving aan bod kunnen komen: onze eigen ervaring moet gaan spreken, precies daar waar de Schrift haar raakt en wekt. Vanwege dit over-en-weer is het gesprek opgebouwd uit twee fasen.

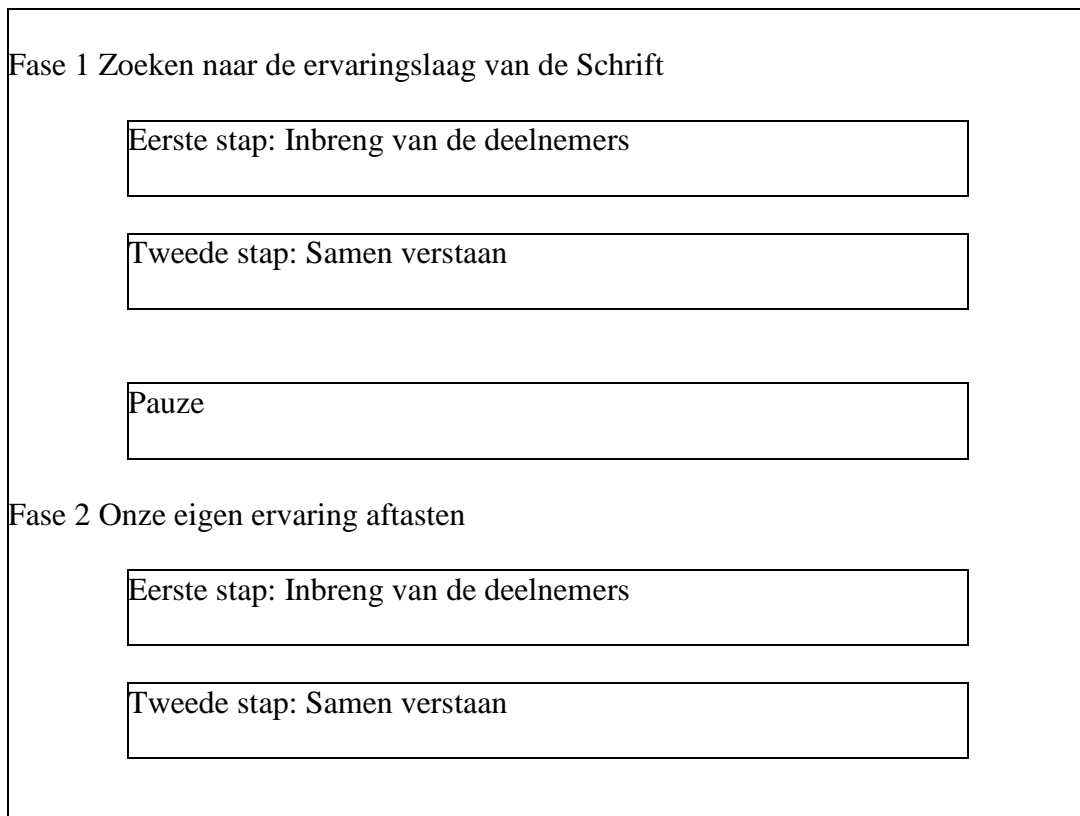
1. In de *eerste fase* proberen we aandachtig lezend en samen-zoekend te komen bij de ervaringslaag van de Schrift. Wat is de diepere Bewogenheid van de tekst? Wat gebeurt er in deze Schriftpassage? Aldus vragend en zoekend proberen we de tekst te laten spreken.
2. In de *tweede fase* tasten we aandachtig onze eigen ervaring af. We proberen eerbiedig en eerlijk te registreren wat de Schrift bij ons in beweging brengt. Wat roept de tekst in mij op? Wat roept ze in ons wakker? Waar raakt ze ons? Wat beléef ik eraan? Wat voor vragen worden aan mij persoonlijk gesteld?

Volgen we nu de tweede gesprekslijn: het gesprek tussen de deelnemers onderling. Wil dit gesprek echt dialogisch zijn, dan moet ook hier een beweging over-en-weer op gang komen. Van de ene kant moet iedere deelnemer zich persoonlijk uit kunnen spreken: wat hij gevonden heeft in de Schrift, wat de Schrift bij hem oproept. De groep luistert. Pas daarna gaan we op elkaar in: vragend, lijnen ontdekkend, overeenkomsten en verschillen aanwijzend enz. Vanwege deze wederkerige beweging zijn de zojuist genoemde twee fasen ieder in twee stappen verdeeld.

1. In de *eerste stap* is er een moment van stilte. Daarin is ieder persoonlijk met de Schrift of met de eigen ervaring bezig. Ieder maakt daarbij korte notities. Als iedereen klaar is, brengt ieder beurtelings kort zijn bevindingen in de groep. Deze eerste stap is dus de beweging van de deelnemer naar de groep toe.
2. In de *tweede stap* gaat de groep aan het werk. We gaan op elkaar in. We vragen verduidelijkingen als dat nodig is. We proberen overeenkomsten en verschillen waar te nemen. We helpen elkaar bij de diepere ervaringslaag te komen van de Schrift en van onszelf.

Het werkschema

Om de zojuist beschreven opbouw zo goed mogelijk te realiseren hebben we een werkschema ontworpen. Dit werkschema is aan de praktijk getoetst en vanuit de praktijk bij-geschreven. Hoewel het niet meer dan een handreiking wil zijn, leert de praktijk dat het goed is haar grondstructuur te bewaken. In de volgende pagina's worden nauwkeurig de twee fasen en daarbinnen de twee stappen beschreven. Na die beschrijving geven we enkele praktische wenken.

Fase 1 Zoeken naar de ervaringslaag van de Schrift

Het doel van de eerste fase is: door aandachtig lezen en samen-lezen, door aandachtig zoeken en samen-zoeken de ervaringslaag van de Schrift, haar diepere Bewogenheid, op het spoor te komen. De bedoeling is dat onder onze vragende aandacht de ervaringslaag van de Schrift gaat spreken.

Deze fase verloopt in twee stappen. Tijdens de eerste stap ligt het accent op iedere deelnemer afzonderlijk. Tijdens de tweede stap ligt het accent op het samen, de groep.

Eerste stap: Inbreng van de deelnemers

De gespreksleider nodigt allen uit gedurende vijf à tien minuten de tekst in stilte te lezen. Verschillende 'opdrachten' of 'startvragen' kunnen hierbij helpen.

1. Soms kan een eenvoudige opdracht het contact met de tekst bevorderen. Bijvoorbeeld: Onderstreep in de bijbelpassage de belangrijkste woorden. Schrijf vervolgens kort op waarom je deze woorden onderstreepte. Een ander voorbeeld: Lees en herlees de tekst en

probeer te ontdekken welk vers centraal staat. Schrijf op een briefje waarom je dat vindt. Of als het om een verhaal gaat: Onderstreep de figuren die in het verhaal een rol spelen. Schrijf de namen op een papiertje en zet achter iedere naam een korte typering van de betreffende verhaal-figuur. Allemaal beginopdrachten die het lezen stimuleren.

2. Soms wil een groep wat meer zóekend bezig gaan. Dan kunnen de volgende startvragen behulpzaam zijn.

Hoe is de bijbeltekst opgebouwd?

In welke context staat de tekst?

Welke vragen houd ik eraan over?

Wie is er eigenlijk aan het woord?

Welke ervaring ligt aan de tekst ten grondslag?

Wat is de boodschap van de tekst?

Met welk probleem worstelt de schrijver?

Waar reageert hij op?

In welke maatschappelijke constellatie speelt de tekst?

Welke belangen spelen een rol?

Kun je een kernwoord (sleutelwoord) aanwijzen?

Dit soort vragen prikkelen tot aandachtig lezen, tot contact maken met de tekst. De deelnemers kunnen ieder hun eigen hulp-vraag uitkiezen. Ook kan de gespreksleider een voorstel voor een startvraag doen. Iedere deelnemer schrijft zijn antwoord op een papiertje.

3. Om de ingesleten leespatronen van de deelnemers te doorbreken en de samenwerking binnen de groep uit te dagen, kan men ook de volgende start maken. Stel de groep bestaat uit vijf personen. Er worden vijf kaartjes gemaakt. Op elk kaartje staat een andere startvraag.

Kaartje 1: Hoe is de tekst opgebouwd?

Kaartje 2: Welke oriëntatie komt in de tekst ter sprake?

Kaartje 3: Wie worden in de tekst aangesproken, wie zijn de geadresseerden?

Kaartje 4: Wat is de setting van de tekst (milieu, traditie)?

Kaartje 5: Welke belangen zijn in het spel?

Ieder schrijft zijn bevindingen op. In de tweede stap probeert nu de groep zich vanuit deze vijf kijkrichtingen te groeperen rond de kernvraag: Wat is de ervaringslaag van de tekst?

4. Menige groep kan uit de voeten met meer algemeen geformuleerde startvragen.

Wat is de kern van deze perikoop?

Wat heeft de schrijver bedoeld?

Wat is de grondtoon van de passage?

Wat staat er?

Waar gaat het om?

Wat gebeurt daar?

Alle genoemde 'opdrachten' of 'startvragen' hebben tot doel de deelnemers contact te laten maken met de tekst en hen op het spoor te zetten naar de ervaringslaag van de Schrift.

Hoe men de startvraag ook formuleert, iedereen noteert voor zichzelf wat hij gevonden heeft. Deze notitie heeft twee voordelen: het betekent een geheugensteuntje als je straks je bevindingen in de groep moet brengen én het voorkomt dat je straks een oeverloos verhaal gaat afsteken, te gemakkelijk aansluit bij de vorige sprekers, of te snel met hen in discussie gaat. Als iedereen, na zo'n 5 à 10 minuten, klaar is, nodigt de gespreksleider ieder op de beurt uit zijn bevindingen kort te vertellen. Men gaat nog niet op elkaars inbreng in. Niemand wordt onderbroken. Allen luisteren aandachtig en maken misschien steekwoordsgewijs een enkele notitie.

Tweede stap: Samen verstaan

Wanneer ieder zijn bevindingen heeft ingebracht, volgt het groepsgesprek. De gespreksleider nodigt de groep uit op elkaars inbreng te reageren. De gespreksleider kan, om dit gesprek op gang te brengen, proberen de inbreng nog even kort puntsgewijs naar voren te halen. Niet te langdradig, want de groep moet tot gesprek komen. Dat kan op veel manieren.

De deelnemers vragen elkaar om verduidelijking.

Men signaleert oneffenheden, verschillen van inzicht.

Vragen worden naar voren gehaald.

Men kan iets nader op- of uitzoeken.

Verbindingslijnen worden opgespoord.

Eenstemmigheid is niet nodig. Doel is: dat de groep samen zoekt naar de ervaringslaag in de Schrift. Dit zoeken houdt natuurlijk nooit op, want steeds nieuwe vragen rijzen op. Gelukkig maar. Meestal zal de klok een einde aan de eerste fase maken. De gespreksleider rondt het gesprek af door kort samen te vatten waar wij samen raakten aan de ervaringslaag van de Schrift. Bedenk: het gaat niet om 'veel' of 'diep'! Het weinige dat gevonden is, blijkt steeds weer ruim voldoende voor de tweede fase. Maar eerst is er pauze.

Pauze

De eerste fase duurt ongeveer een uur. Na een uur intensief lezen is het tijd voor een onderbreking, om de geest wat te ontspannen. Gewoonlijk duurt zo'n pauze tien tot twintig minuten. Koffie of thee kunnen de ontspanning bevorderen.

Fase 2 Onze eigen ervaring aftasten

Het doel van de tweede fase is: onze eigen ervaring aftasten en daarbij zorgvuldig registreren wat de Schriftlezing en het gesprek erover bij ons in beweging brengt. Ook deze fase bestaat uit twee stappen.

Eerste stap: Inbreng van de deelnemers

De gespreksleider nodigt de deelnemers uit stil te zijn. Deze stilte, van vijf tot tien minuten, heeft tot doel dat iedere deelnemer bij zijn ervaring komt: ónder de oppervlakte van mijn woorden, mijn gebaren, mijn status, mijn prestige, mijn geleerdheid, bij mijn hart, bij mijn ziel, bij wat er in mij beweegt. De vraag daarbij is: wat brengt deze tekst bij *mij* in mijn ervaringslaag in beweging? Ook hier kunnen verschillende 'opstapjes' van dienst zijn. Enkele voorbeelden!

1. Lees de Schriftpassage nog eens rustig door en onderstreep — na al wat er in de eerste fase gezegd is — één woord of één zinsnede in de tekst waardoor je geraakt wordt. Schrijf dit woord of deze zinsnede op een velletje papier. Sta er bij stil en registreer nu wat er in je hart gebeurt. Laat boven komen wat er in je gebeurt en leg dat met een enkel woord, beeld of symbool vast. Breng dit straks in en leg uit wat het voor je betekent.
2. Als het om een verhaal gaat: Lees het verhaal nog eens rustig door en vraag je daarbij af: wie zou jij zelf willen zijn of wie ben jij al? Schaam je niet, kies bijvoorbeeld rustig Jezus als je vindt dat je hem zou willen zijn of hem bent. Vereenzelvig je met de gekozen figuur en ga na hoe dat voelt. Laat de gevoelens boven komen. Als er woorden bovenkomen, noteer die. Komen er beelden of symbolen boven, teken die op. Breng dit straks in.
3. Lees de tekst nog eens rustig door en kijk nu naar je eigen leven. Welke gebeurtenis uit je eigen leven wordt door de beschreven gebeurtenis in de tekst opgeroepen?

4. Lees de Schrifttekst nog eens rustig door. Komt er een beeld in je op? Een foto? Een film? Een symbool? Een voorval? Leg dat met een enkel steekwoord vast op papier.
5. Menige groep kan uit de voeten met wat algemener geformuleerde vragen. Wat roept de tekst bij mij op?
 - Herken ik mijzelf in de gelezen tekst?
 - Herken ik bepaalde situaties, ervaringen?
 - Daagt de tekst mij uit, klap ik dicht?
 - Erger ik mij aan de tekst?
 - Hoever staat de tekst van mij af?

Alle genoemde 'opstapjes', 'startvragen' en 'opdrachten' zijn bedoeld om ónder de oppervlakte van mijn leven te zoeken naar aanrakingspunten met de gelezen Schriftpassage. Welke ervaringslaag maakt de Schrift los in mij?

Evenals in de eerste fase maakt ook nu weer iedere deelnemer voor zichzelf een korte aantekening van zijn bevinding. Na ongeveer 5 à 10 minuten nodigt de gespreksleider ieder uit zijn ervaring beurtelings in het midden van de groep te leggen. Iedereen luistert aandachtig. Niemand onderbreekt de ander. Men reageert nog niet op elkaar.

Tweede stap: Samen verstaan

Wanneer alle deelnemers hun bevindingen hebben ingebracht, nodigt de gespreksleider de groep uit tot een gesprek. De bedoeling is dat we elkaars ervaringen beter gaan verstaan en dat onze ervaringen uitgroeien tot gedéélde ervaring. Goede leidvragen daarbij kunnen zijn:

Welke ervaringen herkennen we bij elkaar?

Zitten er gemeenschappelijke ervaringen onder?

Kunnen we die ook délen?

Hebben we iets van elkaar te leren?

Roept de ervaring van de ander bepaalde beelden in mij wakker? Daagt de tekst ons uit samen iets te ondernemen?

Wat zijn de consequenties voor ons?

Echt délen van ervaring gaat niet in één keer. Dat vraagt een lange weg van herhaald samen-Schrift-lezen. Het doel is echter bereikbaar, wanneer we de ervaring van de ander bij ons toelaten en eerbiedigen.

De praktijk heeft geleerd dat we niet bang hoeven te zijn voor zogenaamde 'emotionele scènes'. Eerder dreigt het tegendeel: dat we niet echt tot uitwisseling komen. Er wordt bv. niet echt dóórgevraagd. De ervaringen blijven in de lucht hangen of naast elkaar liggen. Er ontstaat geen wrijving. En dus ook geen warmte. Te lief zijn voor elkaar betekent op de duur de dood in de pot.

Enkele praktische wenken

Werken met een schema en met een methode roept perse spanningen op. De een wil liever nóg langer bij de tekst stilstaan, terwijl de ander allang toe is aan de ervaring. Of de persoonlijke inbreng vraagt zoveel tijd dat het groepsgesprek in de verdrukking komt. Vooral in het begin is een groep dan geneigd de methode te gaan veranderen. De ervaring leert echter dat het vruchtbaarder is de spanningen uit te houden en ze om te buigen tot *creatieve* spanningen. Vandaar enkele praktische wenken.

1. Het werkschema dient soepel gehanteerd te worden. De eerste fase loopt soms wat uit. Dan moet de tweede wat krimpen. Wezenlijk is echter niet dat de fasen even lang zijn, maar dat er een over-en-weer plaats vindt tussen de Schrift en de groep. De tijdsindeling is hieraan ondergeschikt. Anderzijds dient de evenwichtige opbouw van het totale gesprek

toch in het oog gehouden te worden. Een chronische onevenredigheid zou in de groep eens besproken moeten worden.

2. De ervaringslaag van de Schrift (fase 1) en de ervaringslaag van de deelnemers (fase 2) zijn niet gemakkelijk te scheiden. Dat kan spanningen geven in een groep. De een is redelijk in staat bezig te zijn met de vraag 'wat zegt de tekst', terwijl anderen daar alleen maar achter komen door de eigen ervaring te mobiliseren. Een waterdichte afscheiding is niet mogelijk. Het over-en-weer tussen Schrift-ervaring en eigen-ervaring vloeit enigszins in elkaar over, zoals bij alle ontmoetingen. Het is dan ook eerder een kwestie van accent: in de eerste fase valt meer de nadruk op de Schrift, in de tweede fase meer op onze ervaring. Het is goed dit verschil in het oog te houden. Het werkt op den duur vruchtbaar.
3. In beide fasen is er een over-en-weer: van de afzonderlijke deelnemer naar de groep toe (stap 1) en van de groep naar de deelnemers toe (stap 2). Dit is een spannend gebeuren. In de praktijk blijkt het niet eenvoudig: ieders inbreng respecteren en tegelijk zoeken naar een samen verstaan. Een vruchtbaar evenwicht is een kwestie van tijd. Slechts heel geleidelijk groeit een groep door de tijd heen in dat spanningsveld van 'ieder afzonderlijk' en 'samen'.
4. In de gezamenlijke meditatie staat de Schrift centraal. De Schrift is een tekst en vergt dus leesvaardigheid. Vooral de eerste fase doet een beroep op het kunnen lezen. Voor niet-geletterden is zo'n fase daarom vaak moeilijk, te technisch of te langdradig. Het is van wezenlijk belang dat de 'meer geletterden' zich hier beheersen en vooral: dat zij de eigen leeswijze van de 'minder geletterden' leren waarderen. Analytisch lezen is ook maar een leeswijze (onder vele) en misschien wel niet de beste! Een meer intuïtief of parafaserend lezen is óók een leeswijze (onder vele) en misschien de slechtste niet. Voor beide geldt overigens: het gaat om het zoeken en niet om de 'pasklare antwoorden'. Het gaat om het vragen en niet om de 'uitkomsten'.
5. De methode wil de persoonlijke ervaring ter sprake brengen, opgeroepen door de Schrift. Soms kunnen daardoor psychische problematieken of groepsdynamische problemen levensgroot op tafel komen. De methode is er niet op aangelegd deskundig met dit soort problemen om te gaan. Men kan deze het beste doorverwijzen naar meer geëigende gelegenheden: coaching, groepsgesprek, persoonlijke begeleiding. Uiteraard: na echt geluisterd te hebben, en: zónder daarmee de zaak koel af te doen.

4. Ervaringen

Bijna 15 jaar hebben groepen nu samen de Schrift gelezen volgens de boven beschreven methode. De ervaringen die daarbij zijn opgedaan geven een goede inkijk in de feitelijke praktijk. Wij kunnen daaruit aflezen hoe de methode ervaringsmatig werkt, wat je van zo'n meditatievorm mag verwachten. Daarom lijkt het ons goed in dit hoofdstuk wat ervaringen bij elkaar te zetten.

Voor die ervaringen putten wij uit drie bronnen. Onze eerste bron: we vroegen een aantal mensen, die regelmatig volgens onze methode de Schrift lezen, op te schrijven hoe zij die gezamenlijke Schriftmeditatie in de praktijk ervaren. Tweede bron: een boekje van een leesgroep uit Almelo die haar ervaringen met onze methode beschrijft. Derde bron: vijf interviews met personen die reeds geruime tijd samen de Schrift lezen. Deze interviews staan in de doctoraalscriptie van Ans Bertens *Brandde ons hart niet in ons... ?* (HTP-Heerlen, 1986). Deze ervaringen brengen ons dichterbij de persoonlijke binnenkant van de methode.

De stilte van het persoonlijk lezen

De stilte waarmee de samenscholing begint, werkt weldadig. Ieder zit over zijn bijbeltje gebogen. Er heerst een sfeer van aandachtig zoeken. Open. Onvolledig nog. Vragen komen op. Er rijpt een aanvoelen, voorzichtig.

Ik lees in stilte de tekst en ik krabbel een woord waar ik vragen over heb, of wat me niet duidelijk is. Of ik zie plotseling lijnen, verschillende dingen komen met elkaar overeen: woorden, flarden van teksten uit het Oude Testament. Ik mediteer over het geheel. Soms wordt het me gaandeweg heel duidelijk. Vragen houd ik vast om die in de eerste fase aan de anderen mee te delen. Gaandeweg krijg ik een idee. Woorden gaan spreken of roepen weer andere woorden op of herinneringen aan het Oude Testament. Ook let ik op beelden die gebruikt worden: water, duif, rots, woestijn. Als ik zo'n tekst bekijk, zie ik nog niet alles, maar ik ga wel verbanden zien. Wat ik nog niet zie, daar helpen anderen me bij die hetzelfde doen. Het is net een legpuzzel: ik leg dit op tafel en anderen komen met andere vragen of onduidelijkheden.'

Door zo stil de Schrift te lezen, in aanwezigheid van anderen, die je slechts hoort ademen, kan de tekst nieuw gaan spreken. Ze krijgt een kans. Het is alsof er een nieuwe ontmoeting plaats vindt.

Samen lezen

Uit de ervaringen blijkt dat het sámen lezen belangrijk is. Teksten worden bevrijd van mijn vooroordelen. De anderen helpen mij de tekst verhelderen. Hun kijkrichtingen maken haar rijker, voller. Met natuurlijk ook het gevaar van té technisch, té analytisch of té haarkloverig lezen. Maar goed, daar zijn de deelnemers zelf bij!

'Wat me erg goed doet, is het feit, dat het lezen in gemeenschap gebeurt. De soms heel verschillende invalshoeken van de anderen maken, dat de tekst veel meer en rijker gaat spreken.'

'Je leest veel intenser wanneer je het samen doet, en je elkaar bevraagt omtrent het gelezene. Het is echter wel oppassen dat het niet een zekere haarkloverij wordt, maar dat je toch steeds het diepere blijft zien en niet alles wilt verklaren.'

'Heel je leven lang heb je bijbeluitleg vanaf de kansel gehoord. De preek was altijd eenzijdig, commentaar ter plekke werd nooit gegeven. En nu wordt het zondagsevan-gelie in de groep van alle kanten bekeken en iedereen vertelt de anderen wat de tekst hem zegt.

Ik vind het bijzonder verrassend te ervaren wat de verschillende groepsleden ieder afzonderlijk uit de tekst halen.

En af en toe doorgloeit je het gevoel wat Jezus bedoeld heeft met zijn uitspraak 'Waar twee of meer in mijn naam verenigd zijn ben ik in hun midden.' Dat geeft je toch echt wel een kick.'

'Laatst lazen wij het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Ik sloeg de Bijbel open en ik dacht: dat hebben we nu al zo vaak gehoord, dat weten we zo langzamerhand wel. Dan gaan we er toch op in en, verdomd, er zit dan toch nog iets in wat je niet eerder hebt gezien. Het laatste woord kan er haast nooit over gezegd worden. Elke keer kan het weer iets oproepen. Dat hangt natuurlijk ook af van de houding waarmee

je zo'n tekst gaat lezen. Als ik het alleen had gedaan, was ik er niet veel verder mee gekomen.'

De ervaring van de Schrift

Gaandeweg het gesprek kan de Schrift haar kern, haar ervaring, haar geestelijke zin prijsgeven. Er komt diepte in de tekst. Ze gaat open voor de kring.

'Als deelneemster vind ik fase 1 zeer belangrijk. Als er voldoende tijd voor is, gaat er bij mij iets open, ik word er gelukkig van, omdat ik dan voel, dat de Schrift met mij, met ons te maken heeft.'

'In het gesprek proberen we in de groep toch een beetje de kern van het verhaal te pakken te krijgen en dat gaat meestal wel in de richting van welke ervaring zit er nu onder deze woorden, wat is de spiritualiteit, wat is de mystiek van de tekst.'

'Als we samen het Evangelie lezen, de tekst analyseren, dan gaat die spreken, het wordt een levend, actueel verhaal. God, Jahwe, komt naar voren. Hij laat zich zien. Hij is er. Het echte Zijn van God dringt door: 'Wezer, wees-er, ik zal er zijn voor jou' is zijn Naam. Maar ook: jij mag er zijn, zoals je bent.' Ja, zoals je geworden bent, want je leeft in het nu en draagt het verleden mee.'

De Schrift maakt ervaring los

Sommigen vinden het moeilijk met de eigen ervaring voor de dag te komen. Is die ervaring nou echt nodig voor een bijbelgroep? Is het niet wat veel gevraagd te midden van 'vreemden' te zeggen wat de Schrift bij je in beweging zet?

'Het is een vreemde ervaring geweest om met anderen te praten over wat je denkt en voelt. Ik heb in het begin daar wel eens problemen mee gehad. De steun die ik gekregen heb om over de drempel te komen, heb ik zeker nodig gehad. Het belangrijkste is toch wel geweest het gevoel van vertrouwen, saamhorigheidsgevoel, medeleven en ondersteuning. Weten dat je je verbonden weet in éénzelfde persoon, Jezus Christus.'

Ofschoon het er niet om gaat je hele hebben en houden op tafel te leggen is er toch altijd wel sprake van een zekere drempel. Is deze drempel eenmaal genomen en is er een sfeer van vertrouwen gegroeid, dan kán er veel gebeuren. De Schrift geeft haar 'geloofservaring' prijs, de Bewogenheid van God met zijn mensen wordt voelbaar. Woorden krijgen nieuwe diepte. Onze eigen geloofservaring gaat vloeien. Zijn Aanwezigheid wordt voelbaar, soms.

'Het verwondert mij elke keer weer dat in die teksten geloofservaring verwoord wordt, die ik dan bij mezelf herken. Dat ik door zo'n avond rond de Schrift bijeen te zijn expliciet, heel uitdrukkelijk naar mijn eigen religieuze ervaringen terug ga. Dat suddert in het gewone leven door alles heen, of is wat onbewust. Maar op die avonden voel ik dat ik heel dicht bij ben, bij datgene dat ik heel moeilijk kan verwoorden, maar dat wel heel echt is.'

'Het woord vrede kwam in de tekst voor. Ik was op dat woord vrede blijven hangen. Ik had die week een oude vrouw ontmoet die ik al een tijdje begeleidde. Ze was stervende

en wist dat. Ik heb veel gesprekken met haar gevoerd of zij met mij. Ik heb gemerkt of gevoeld, dat zij in haar leven die vrede helemaal bemeesterd had, of gekrégen had. Het was een mens waar de vrede van af straalde. Toen ik dat woord zag, dacht ik meteen aan haar. Ik probeerde een beetje over haar vrede te vertellen, waar ik zèlf ook enthousiast over was. Ik merk dan dat het moeilijk is om over te dragen wat je gevoel is of je ervaringen zijn, wat je gezien hebt in het leven van de mensen die je ontmoet hebt. Maar ik breng dat dan toch in, ik kan het niet laten, ik vind dat ook de moeite waard.

Voor mij is het de ervaringskennis die mij boeit, waar ik geëngageerd mee raak. En dat vertel ik dan in zo'n Schriftbijeenkomst. Hoe ze het woord vrede bijna zong als het mooiste wat er is. Het was een lied voor haar geworden. Het klonk ook mij als muziek in de oren. Dat breng ik dan wel in, maar het blijft moeilijk om naar die ervaring in zijn volheid te kijken. Het is heel kostbaar en heel persoonlijk.

Sommigen hebben meer woorden nodig of een langer verhaal. Anderen komen gauw weer terug op die tekst omdat ze zo met die tekst geëngageerd zijn. Iedereen is heel verschillend en heel persoonlijk. Dat is heel mooi, vind ik.

Ik vind het altijd een belangrijk uur voor mij, die tweede fase. We delen elkaar ervaringen mee die we anders niet zo zeggen. Het is eigenlijk om stil van te worden. Ik word ook altijd heel rustig. Dat uur geeft me een gevoel van samen, maar ook dat je heel persoonlijk er helemaal bij bent. Ja, ik heb dan bewondering. Het is voor mij een meditatie-uur. Wat vroeger een goede meditatie was.'

De Schrift werkt door in het leven

Gaandeweg wordt de Schrift een levende werkelijkheid, een bron, een leidraad in het gewone leven. Deze omvorming gaat ongemerkt en geleidelijk, maar daarom niet minder wérkelijk.

'Ik ben nog wel altijd een paar dagen bezig met die dingen die op de bijbelavond besproken zijn. De Bijbel is voor mij de leidraad in mijn leven en ik leer er steeds weer dingen uit.'

'Voor mij zelf is het Evangelie veel meer een levende werkelijkheid geworden. Door het samen lezen en herlezen is een tekst zó eigen soms, dat je er als vanzelf een toepassing in ziet, hoort voor nu. Het Evangelie verandert me, ik kan er niet meer omheen.'

Bijbellezen werkt door in mijn dagelijks leven. Niet zo direct, maar indirect, op langere termijn, op afstand. In de vorm van: verrijkend bemoedigend schijnzekerheden relativerend. Voor mij heel wezenlijk: ik leer accepteren dat ik zekerheden los moet laten en dat ervaar ik als positief. Hoe het mogelijk is, begrijp ik niet.'

'Ik kan het niet concretiseren. Het gaat vermoedelijk bij mij erg onbewust. Soms komt er wel eens iets boven, net op een moment dat je het nodig hebt. Toch heb ik meer het gevoel dat bijbellezen bijdraagt aan mijn algemeen begrip van wat geloven betekent en dat ik daaruit onbewust en soms ook bewust leef.'

Met name de kijk op het geloof blijkt door de gezamenlijke Schriftmeditatie omgevormd te worden. Geloven wordt minder bepaald door waarheden, normen en regels. Het gaat meer om Gods Bewogenheid met mensen. Het beeld van Jezus wordt persoonlijker, komt dichterbij.

'Mijn geloven is heel anders geworden, veel minder gecompliceerd, wel minder opgehangen aan een arsenaal van waarheden en geboden zoals vroeger. Die zijn allemaal nog wel geldig, maar niet het uiteindelijke motief voor je kerk-zijn Eenvoudiger, en dat heeft te maken met: heil voor mensen. En al die geboden en waarheden vinden daarin hun normering. Als ze dat dienen is het juist en als ze dat niet dienen is het humbug.'

'Door rond de Schrift samen te komen, word ik — of wel niet — gedwongen aan mezelf te werken, bespeur ik het negatieve in me, maar ook het positieve. Interesse in het lezen van de bijbel is vergroot. Ik kom los uit een enge gedachtekring. Mijn gezichtsveld wordt duidelijk breder. Mijn geloven is in beweging. Ik raak meer vertrouwd met het leven van Jezus. Daaraan ontleen ik kracht om te leven. Ik kom steeds bewuster in het leven te staan, met duidelijk meer oog voor de wereld om mij heen. Al blijft het gaan met vallen en opstaan.'

Door de gezamenlijke Schriftmeditatie gebeurt er iets in de deelnemers: de Schrift wordt een levende bron, een kracht. Er gebeurt ook iets tussen de deelnemers: de Schrift wordt een niet meer weg te denken kracht tot gemeenschapsvorming. Er groeit een kerk van onderop.

'Door de Schriftmeditatie ontstaat er een band, je voelt je gedragen door elkaar. Zo kun je misschien toch iets van de bedoeling van God zichtbaar maken aan en door elkaar, want je bent zelf een deel van het onzichtbare geheel.'

'Door de ervaringsuitwisseling worden de relaties tot mijn groepsgenoten verdiept, wat doorwerkt in de dagelijkse omgang met elkaar.'

'Groepsopbouw in het klein én in het groot (bv. in parochie en gemeente) kan m.i. eigenlijk niet zonder samen het Evangelie te lezen. Je samen buigen over de Schrift heeft de plaats ingenomen van luisteren naar de bisschoppen. Het is geworden tot het vormen van een basiskerk, waar ieder wil leren en delen in andermans ervaringen.'

Deze gemeenschapsopbouw, deze kerk van onderop betekent een uitdaging aan pastores. Wanneer zij vertrouwd zijn met de gezamenlijke Schriftlezing, dan ontwikkelt zich bij hen een zintuig voor kerkvorming aan de basis. Zij krijgen een andere kijk op verkondiging en pastoraat.

'Mijn verkondiging is anders geworden, omdat ik geleerd heb op een betere manier om te gaan met het Evangelie, de Schrift. Dit heeft zijn invloed op de verkondiging in het weekend en ook in situaties waarin sprake is van vorming en toerusting.'

Terugkijkend op de ervaringen van velen mogen we zeggen: de gezamenlijke Schriftmeditatie vormt de persoon om tot op ervaringsniveau. De groep schept een sfeer van vertrouwen waarbinnen de Schrift wordt toegeëigend als een bron van leven. Die bron werkt door in het leven als appèl: een stimulans om mij daadwerkelijk in te zetten voor de ander.

'Ik krijg door samen bijbel te lezen een nieuwe kijk op het dagelijks leven en een stimulans om consequent als christen te leven, gewoon in mijn omgeving en zonder ingewikkelde systemen of structuren.'

5. Enkele toepassingen van de gezamenlijke Schriftmeditatie

De boven beschreven methode kan op verschillende manieren functioneren. Ze kan een vast onderdeel zijn van een groepsprogramma. Ze kan gebruikt worden in bijbelgroepen of bijbelpractica. Ze kan dienen ter voorbereiding van de verkondiging, of van liturgievieringen.

Groepsbezinning rond de Schrift

Samen de Schrift lezen in een groep schept een religieuze band tussen de groepsleden: ze ontdekken samen de bronnen van hun religieuze traditie én komen met elkaar in gesprek onder de oppervlakte, op geloofs- en ervaringsniveau. Dit intensieve over-en-weer bouwt gemeenschap op. Daarom kan de methode goed functioneren in leefgroepen, bezinningsgroepen en/of bij incidentele samenkomsten.

De methode wordt ook gebruikt in *bezinningsgroepen*: in bijbelgroepen, in retraitegroepen, bij zogenaamde bijbelpractica of in groepen die voor een beperkt aantal keren bij elkaar komen. Er ontstaat vertrouwdheid met de Schrift. Men leert zijn eigen religieuze ervaring beluisteren. Door de onderlinge uitwisseling krijgt de Schrift nieuwe actualiteit voor het persoonlijk leven en het staan in de maatschappelijke werkelijkheid.

De gezamenlijke Schriftlezing kan ook goed functioneren bij *incidentele samenkomsten*. Bijvoorbeeld bij een jubileum, een overlijden, een belangrijke gebeurtenis in de familie, een kapittel, enz. Gaat het hier om een kleine groep, dan is er verder geen probleem. Maar is de groep te groot, dan dient deze zich op te delen in kleinere groepjes van 4 tot 8 personen. Ieder groepje volgt de beschreven methode. Na fase 1 én na fase 2 kunnen de belangrijkste punten uit de groepjes plenair worden uitgewisseld (via verslaggeving, flaps of uitbeelding). De groepjes kunnen ook eerst het hele proces (fase 1 en 2 samen) in de kleine groepjes doormaken om daarna plenair te rapporteren. Na de rapportage is er gelegenheid op elkaar in te gaan, ter verheldering en verdieping.

Wanneer men in *leefgroepen* met grote regelmaat samen de Schrift leest, functioneert deze gezamenlijke Schriftlezing als een vitaal moment binnen de opbouw van de groep. De groepsleden wisselen uit waar zijzelf én de groep van leven. Samen buigen zij zich over de Schrift als bron van hun inspiratie. Men kan elkaars geloofsbeleving en levenservaring beter en dieper leren aanvoelen en verstaan. Dit voedt het gelovig beleven van de personen en van de groep als geheel. Men kan elkaars keuzes bevestigen, elkaar bemoedigen en ook samen kiezen voor een bepaalde manier van leven en bv. voor bepaalde projecten of kleinere acties.

Ook in deze situatie is het nodig rekening te houden met de grootte van de groep. In grotere gemeenschappen kan men meerdere groepjes vormen, hetzij tegelijkertijd bijeenkomend, hetzij los van elkaar. Later wisselt men plenair via verslaggeving, flaps of uitbeelding met elkaar uit. In een plenair gesprek gaat men op elkaar in, ter verheldering en verdieping. Voor de opbouw van de leefgemeenschap als geheel is deze plenaire uitwisseling van groot belang. Wanneer de Schrift aldus functioneert in een bezinningsgroep, bij incidentele samenkomsten, of in een leefgroep, dan kan zo'n groepsmeditatie worden besloten met een viering. Het geheel van de Schriftmeditatie functioneert dan als woorddienst, als verkondiging aan elkaar. Daarom kan zij afgerond worden met een gebed, een lied, een gedicht of een stilte met afsluitend lied. Wil men een langere dienst of een eucharistische tafeldienst laten volgen, dan zal het moeilijk zijn dit helemaal spontaan te laten gebeuren. Het beste kan een korte pauze worden ingelast waarin liturgisch materiaal wordt verzameld dat zoveel mogelijk aansluit bij de Schriftmeditatie. Er wordt een volgorde vastgesteld en de taken worden verdeeld. Bij grotere bijeenkomsten kan elk groepje een eigen onderdeel van de viering voorbereiden. Belangrijk is wel dat de hele groep mee kan vieren.

Als voorbereiding van de verkondiging

De gezamenlijke Schriftlezing kan met enkele kleine veranderingen goed worden gebruikt bij de voorbereiding van een preek, een overweging of andere vormen van verkondiging. We denken hierbij aan allerlei groepen die samen de verkondiging voorbereiden: een groep pastores, een groep samen met een pastor, een groep die de verkondiging in de zgn. `dienst o.l.v. een parochiaan voorbereidt, een groep van direkt betrokkenen (bijvoorbeeld bij overlijden, trouwen, jubilea). De volgende aanwijzingen zien we als nuttig om te komen tot een verkondigingsvorm:

1. In fase 1 van het gesprek probeert men bij de tweede stap te komen tot de kernboodschap van de tekst. Waaiert men hier teveel uit, dan komt men later moeilijk tot een integratie. De kernboodschap van de tekst komt men op het spoor door vragen te stellen als: Wat is het kerngebeuren van de tekst? Welke is de grondgedachte van de schrijver? Dit vereist enige soepelheid van de deelnemers.
2. Deze keuze voor de kernboodschap heeft gevolgen voor fase 2 van het gesprek. De gespreksleider nodigt de deelnemers uit vanuit het geheel van de tekst hun aandacht te richten op de kernboodschap en daar hun ervaringen tegen aan te zetten. De verschillende ervaringen probeert men te integreren tot één kernervaring. Dit kan bereikt worden door aan de groep de vraag te stellen: Welke ervaring delen wij gemeenschappelijk?
3. Er wordt aan het gesprek een fase 3 toegevoegd waarin de deelnemers bouwstenen voor de preek of overweging aandragen. De groep verdiept zich nogmaals in de samenvatting van fase 1 (kernboodschap) en in de gemeenschappelijk gedeelde ervaring van fase 2 en de samenhang daartussen. Men probeert scherp voor ogen te krijgen wat men wil bereiken in de verkondiging en wat men wil overbrengen. Vragen die hierbij behulpzaam kunnen zijn:
Wat wordt het thema van de preek of overweging?
Hoe aktualiseren we het thema?
Hoe passen we het toe?
Hoe wordt de preek of overweging in grote lijn opgebouwd?

In deze fase 3 is de rol van degene die de overweging houdt en dus de definitieve versie maakt, zeer belangrijk. Als meerderen uit de groep een preek of overweging moeten houden, kan een van de deelnemers een uitgeschreven tekst maken op grond van de gezamenlijke voorbereiding. Deze tekst kan voor de anderen als leidraad dienen.

Wie zich verder wil verdiepen in deze manier van verkondiging voorbereiden, verwijzen wij naar *Handreiking Ter Overweging* (brochure DPC-Haarlem).

Om vieringen voor te bereiden

Wanneer de gezamenlijke Schriftlezing wordt gebruikt ter voorbereiding van liturgievieringen, dan geldt voor fase 1 en fase 2 hetzelfde als hierboven gezegd is t.a.v. de voorbereiding van de verkondiging. In fase 1 komt men tot de kernboodschap van de tekst. In fase 2 komt men tot een gemeenschappelijk gedeelde kernervaring. Ook nu wordt fase 3 toegevoegd. In deze derde fase komen de deelnemers tot de keuze van een thematiek van de viering. Deze thematiek klinkt door in de liederen en gebaren, in de gebeden of lezingen. Ze blijft herkenbaar als de rode draad die van het begin tot het eind door een viering loopt. Deze thematiek kan breder en speelser zijn dan het thema van de verkondiging.

Ieder van de groep probeert wat in fase 1 en 2 is besproken, te verwoorden in één enkele grondgedachte (thematiek). Ieder brengt dit in de kring naar voren met een korte toelichting. Daarna probeert de groep in een gesprek te komen tot één gezamenlijke thematiek.

Met deze thematiek in hun hoofd gaan de deelnemers naar huis. Opdracht is: zoek tegen de achtergrond van de betreffende lezing en de gekozen thematiek liturgisch materiaal (andere teksten, gezangen, gebeden, verhalen, symbolen en symbolische handelingen, tekeningen enz.).

Als degene die de verkondiging verzorgt, aan deze voorbereiding deelneemt, ontwerpt hij van hieruit in grote lijnen zijn preek of overweging. Op een volgende bijeenkomst worden deze elementen aan elkaar uitgewisseld en getoetst. De elementen die goed bevonden worden, worden gerangschikt in een orde van dienst.

Tot slot worden concrete afspraken gemaakt m.b.t. het maken van een boekje, de verdeling van de taken, het gebruik van de ruimte en eventuele repetities. Nadat de viering gehouden is, is het goed om als groep het hele proces te evalueren.

Kort samengevat verloopt dit proces in zeven stappen:

1. Fase 1 met zijn gebruikelijke 2 stappen
2. Fase 2 met zijn gebruikelijke 2 stappen
3. Fase 3: keuze van de thematiek
4. Zoeken en toetsen van liturgische elementen
5. Invullen van de orde van dienst, afspraken maken
6. Viering
7. Evaluatie.

Men gebruikt de gezamenlijke Schriftmeditatie ook om meerdere vieringen *voor de eigen leefgroep* voor te bereiden, bv. vieringen voor meerdere dagen van de week, uitgaande van een lezing van komende zondag. Na fase 2 wordt er een korte pauze gehouden. Daarna volgt fase 3. Daarin wordt de groepsliturgie voorbereid. De gespreksleider nodigt allen uit om voor zichzelf in stilte op te schrijven welk thema men zelf graag verder zou willen uitwerken. Ook noteert ieder voor zichzelf wat er zo bij hem naar boven komt aan liturgisch materiaal: liederen, psalmen, verhalen, gedichten, tekeningen, platen, krantenberichten, kortom alles wat bruikbaar is voor een viering. Daarna bespreekt de groep hoe de thema's zo gekozen en geordend kunnen worden dat er op de verschillende dagen van de week per dag een ander aspect van hetzelfde bijbelgedeelte ter sprake komt in een opgaande lijn naar de zondag.

Ieder krijgt één thema voor één dag toegewezen, zoveel mogelijk aansluitend bij de eigen inbreng. Dit moet hij zelf uitwerken. Hij zoekt rond zijn thema een lezing uit het Oude Testament, Nieuwe Testament (bij voorkeur niet uit het boek waaruit de centrale tekst genomen is), een tekst uit een boekje of artikel waarin zijn thema wordt uitgewerkt (of nog beter: hij schrijft zelf een tekst ter overweging). Verder zoekt hij of maakt hij bijpassende gebeden. Iemand uit de groep neemt op zich te zorgen voor een openingslied, een openingsdialoog, drie psalmen, twee beurtzangen, een slotlied. De gespreksleider verzamelt het liturgisch materiaal en ieders huiswerk en voegt dit tot een dienst samen.

Zo'n dienst kan er dan als volgt uitzien:

1. Opening
 - lied
 - dialoog
 - moment van rust
2. Dienst van het Woord:
 - psalm
 - *Lezing uit het Oude Testament*
 - beurtzang of overwegingspauze
 - psalm

- *Apostellezing*
 - beurtzang of overwegingspauze
 - psalm
 - *Evangelielezing*
 - akklamatie
 - moment van rust
3. aktualisatie: *een gesprek (mogelijk n.a.v. het verslag), of een lezing, of een gebed, of een homilie, of een stilte*
- moment van rust
4. slot
- slotwens en/of slotlied

N.B. wat gecursiveerd is, wisselt elke dag. Wat niet gecursiveerd is, blijft elke dag van de week constant. Binnen dit geheel kan een eucharistische tafeldienst worden opgenomen. Deze volgt dan op de 'aktualisatie'. In dit liturgisch draaiboek zijn de twee eerste fasen van het voorbereidende gesprek nog duidelijk zichtbaar.

Omdat het in de praktijk moeilijk haalbaar is elke week zó intensief de liturgie voor de eigen groep te maken, hebben enkele Karmelgroepen een afspraak gemaakt om *voor elkaar* diensten te maken. Dat vraagt natuurlijk enige organisatie.

Er is een notuleur nodig. Deze doet gewoon aan het gesprek mee. Hij verzamelt wat ieder in fase 1 en 2 naar voren heeft gebracht en maakt een samenvatting van stap 2 in beide fasen. Deze verwerkt hij tot 'inleidende notities'.

Er is een redactie-sekretariaat: daar sturen de coördinatoren van de groepen de 'inleidende notities' en al het uitgezochte materiaal naar toe. Het wordt er definitief geordend en persklaar gemaakt. De redaktiesekretaris stuurt het materiaal door naar degenen die het type-, stencil- en verzendwerk verzorgen. Er is een centraal magazijn waarin de constante elementen (psalmen, liederen, beurtzangen) worden bewaard. Elke week wordt het liturgisch aanbod naar de groepen toegestuurd, een liturgie voor de hele week, van maandag tot en met zondag. De inhoud: inleidende notities waarin het verslag van het voorbereidende groepsgesprek woordelijk weergegeven is; liturgisch materiaal (openingslied, openingsdialoog, drie psalmen, twee beurtzangen, slotlied en keuzemogelijkheden); een lijst met voor elke dag verschillende lezingen uit het Oude Testament en uit de Brieven van de Apostelen; voor iedere dag een actualiserende lezing; voor iedere dag gebeden. Iedere groep beschikt over een vaste set eucharistische tafelgebeden.

De liturgie-redactie komt eenmaal per jaar samen met degenen die in de groepen de Schriftmeditatie leiden, ter evaluatie en onderlinge ondersteuning.

Tenslotte

De hier genoemde toepassingen willen geen uitputtende opsomming zijn. Iedere groep vindt zelf haar eigen weg, haar eigen toepassingen. De door ons beschreven voorbeelden willen de fantasie prikkelen en de eigen creativiteit stimuleren.

We hopen dat de methode, hoe ook toegepast, zijn weg zal vinden naar allen die samen willen scholen 'rond de Schrift'.

